

Repertoriumnummer
Datum van uitspraak 3/3/20
Rolnummer 2017/134/A

Niet aan te bieden aan de ontvanger

Eindvonnis op tegenspraak

NEDERLANDSTALIGE RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG BRUSSEL

EV

VONNIS

5de KAMER
burgerlijke zaken

Aangeboden op
Niet te registreren

IN DE ZAAK VAN:

1. De **STÄDTEREGION AACHEN**, overheid naar Duits recht, vertegenwoordigd door de Städtereionsrat, Dr. Tim Grüttemeier, met haar kantoren te 52070 Aken (Duitsland), Zollernstraße 10;
2. Mevrouw **ULLA THÖNISSEN**, met woonplaats te 52076 Aken (Duitsland), Eberburgweg 3, voormalig lid van het parlement (Landtag) van het Bundesland Nordrhein-Westfalen;
3. De heer **MARTIN PETERS**, met woonplaats te 52222 Stolberg (Duitsland), Rathausstrasse 34, vakbondssecretaris;
4. De heer **WERNER KRICKELL**, met woonplaats te 52156 Monschau (Duitsland), Im Städtchen 1, zelfstandige;
5. Mevrouw **INGRID VON MORANDELL**, met woonplaats te 52146 Würselen (Duitsland), Schützenstrasse 1a, zelfstandige;
6. De heer **GEORG KARL HELG**, met woonplaats te 52076 Aken (Duitsland), Gut Grenzhof 2, auteur;
7. De heer **UWE LÖHR**, met woonplaats te 52223 Stolberg (Duitsland), Mauerstrasse 8, zonder gekend beroep;
8. De heer **FRANK SCHALGE**, met woonplaats te 52477 Alsdorf (Duitsland), MarieJuchacz-Strasse 84, ambtenaar;
9. **WEISS-DRUCK GmbH & Co KG**, vennootschap naar Duits recht, met zetel te 52166 Monschau (Duitsland), Hans-Georg-Weiss-Strasse 7, ingeschreven bij het Amtsgericht Aachen onder het nummer HR A 4869;
10. **AACHENER VERLAGSGESELLSCHAFT** mit beschränkter Haftung, vennootschap naar Duits recht, met zetel te 52068 Aken (Duitsland), Dresdener Strasse 3, ingeschreven bij het Amtsgericht Aachen onder het nummer HRB 100;
11. De **GEMEENTE MAASTRICHT**, overheid naar Nederlands recht, vertegenwoordigd door haar burgemeester, mevrouw Annemarie PENN-TE STRAKE, met haar kantoren te 6211 DW Maastricht (Nederland), Mosae Forum 10;
12. Mevrouw **JOLANDA MARIANNE KADIJK**, met woonplaats te 6228 GA Maastricht (Nederland), Trappendaal 63, bediende;
13. De **STAD WILTZ**, gemeente naar Luxemburgs recht, vertegenwoordigd door haar college van burgemeester en schepenen, met kantoren te 9530 Wiltz (Luxemburg), Grand-Rue 2; 2

14. De heer **FRANKY ARNDT**, met woonplaats te 9558 Wiltz (Luxemburg), Rue des Sports 14, burgemeester en lid van de Luxemburgse kamer van volksvertegenwoordigers.

Eisers,

Vertegenwoordigd door mr. Tim Vermeir en mr. Julie Vanhoenacker, advocaten te 1000 Brussel, Congresstraat 47, waar keuze van woonplaats wordt gedaan,

TEGEN:

1. De **BELGISCHE STAAT**, vertegenwoordigd door zijn Minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, wiens kabinet gevestigd is te 1000 Brussel, Wetstraat 2 (hierna: de Belgische Staat),

Eerste verweerder,

Vertegenwoordigd door mr. Jan Bouckaert en mr. Guan Schaiko, advocaten te 1000 Brussel, Loksumstraat 25, waar keuze van woonplaats wordt gedaan.

2. Het **FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR NUCLEAIRE CONTROLE**, instelling van openbaar nut, gevestigd te 1000 Brussel, Ravensteinstraat 36, met KBO nummer 0254.487.220 (hierna: het FANC),

Tweede verweerder,

Vertegenwoordigd door mr. Jan Bouckaert en mr. Guan Schaiko, advocaten te 1000 Brussel, Loksumstraat 25, waar keuze van woonplaats wordt gedaan.

3. De nv **ENGIE ELECTRABEL**, gevestigd te 1000 Brussel, Simon Bolivarlaan 34, met KBO nummer 0403.170.701 (hierna: Electrabel),

Derde verweerder,

Vertegenwoordigd door mr. Patrick De Mayer en mr. Tangui Vandenput, advocaten te 1160 Oudergem, Tedescolaan 7,

MEE IN DE ZAAK AANWEZIG:

1. **BUNDESLAND RHEINLAND-PFALZ**, overheid naar Duits recht, vertegenwoordigd door mevrouw Malu Dreyer, Minister-President, op haar beurt vertegenwoordigd door mevrouw Ulrike Höfken, minister van Milieu, Energie, Voeding, en Bosbeheer met kabinet te D-55116 Mainz (Duitsland), Kaiser-Friedrich-Straße 1,

Eerste vrijwillig tussenkomende partij,

Vertegenwoordigd door mr. Tim Vermeir en mr. Tinne Van der Straeten, advocaten te 1000 Brussel, Congresstraat 47, waar keuze van woonplaats wordt gedaan,

2. **BUNDESLAND NORDRHEIN-WESTFALEN**, overheid naar Duits recht, vertegenwoordigd door de heer Armin Laschet, Minister-President, op zijn beurt vertegenwoordigd door mevrouw Ursula Heinen-Esser, minister van Milieu, Landbouw, Natuur- en Consumentenbescherming, op

haar beurt vertegenwoordigd door de secretaris in het Ministerie van Klimaatbescherming, Leefmilieu, Landbouw, Handhaving en Consumentenbescherming, met zetel te 40476 Düsseldorf (Duitsland), Schwannstraße 8,

Tweede vrijwillig tussenkomende partij,

Vertegenwoordigd door mr. Tim Vermeir en mr. Tinne Van der Straeten, advocaten te 1000 Brussel, Congresstraat 47, waar keuze van woonplaats wordt gedaan

3. De heer **LEO TUBBAX**, met woonplaats te 4671 Blégny, rue Bouhouille 14,

Derde vrijwillig tussenkomende partij,

In persoon aanwezig en bijgestaan door mr. Mieke Van den Broeck en mr. Pauline Delgrange, advocaten te 1210 Sint-Joost-ten-Node, Haachtsesteenweg 55

4. De **VZW NUCLÉAIRE STOP KERNENERGIE**, met zetel te 7500 Doornik, rue de l'Union 2, vertegenwoordigd door haar Raad van Bestuur,

Vierde vrijwillig tussenkomende partij,

Vertegenwoordigd door mr. Mieke Van den Broeck en mr. Pauline Delgrange, advocaten te 1210 Sint-Joost-ten-Node, Haachtsesteenweg 55.

I. PROCEDURE

De rechtbank heeft kennis genomen van de stukken van de rechtspleging, in het bijzonder van:

- de inleidende dagvaarding, betekend aan verweerders op 22.12.2016,
- de beschikking in toepassing van artikel 747, §1, van het Gerechtelijk Wetboek (Ger. W.) van 13.01.2017;
- het verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst van de eerste vrijwillig tussenkomende partij, neergelegd op 16.06.2017;
- het verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst van de tweede vrijwillig tussenkomende partij, neergelegd op 19.06.2017;
- het verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst van de derde en vierde vrijwillig tussenkomende partijen, neergelegd op 23.06.2017;
- het verzoekschrift vanwege eisers tot bepaling van nieuwe conclusietermijnen van 23.10.2018;
- de beschikking in toepassing van artikel 748, §2 Ger. W. van 13.11.2018;
- de syntheseconclusie van eisers en de eerste en tweede vrijwillig tussenkomende partijen, digitaal neergelegd op 30.10.2019;
- de syntheseconclusie van de derde en vierde tussenkomende partijen, neergelegd ter griffie op 31.10.2019;

- de syntheseconclusie van eerste verweerder en tweede verweerder, digitaal neergelegd op 12.05.2020;
- de syntheseconclusie van derde verweerder, neergelegd ter griffie op 31.01.2020;
- het bevelschrift van de voorzitter van deze rechtbank in toepassing van artikel 92 §1/1 Ger. W.

De rechtbank hoorde de middelen voor partijen op de openbare zitting van 18.06.2020, sloot vervolgens de debatten en nam de zaak in beraad.

Alle partijen legden een bundel met overtuigingsstukken neer.

De toepasselijke bepalingen van de Wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken werden in acht genomen.

II. FEITEN EN VOORGAANDEN

Op basis van de conclusies en stukken van partijen acht de rechtbank de volgende feiten relevant om het geschil te beoordelen.

De nv Electrabel (derde verweester) baat de kerncentrales 'Doel 3' en 'Tihange 2' uit op basis van vergunningen haar verleend bij Koninklijke Besluiten van 19 maart 1982 respectievelijk 21 augustus 1980.

Deze kerncentrales bevatten een reactordrukvat. Dit is een dikwandige stalen kuip met splijtstofstiften gebundeld in splijtstofelementen, waarin water van onder naar boven stroomt en de door de splijtstofelementen geproduceerde warmte opneemt. De reactordrukvat van 'Doel 3' en 'Tihange 2' werden in de jaren 1975-77 gesmeed door hetzelfde bedrijf, met name 'Rotterdamsche Droogdokmaatschappij'.

In de zomer van 2012 werd het reactordrukvat van 'Doel 3' tijdens een geplande revisie onderworpen aan een inspectie met behulp van ultrasone meetsondes, met als doel zogenoemde "*under-clad defects*" op te sporen, dit zijn openingen tussen het staal en de inox binnenbekleding van de reactorkuip. Dergelijke openingen werden niet aangetroffen, maar wel andere "*foutindicaties*".

Gelijkaardige foutindicaties werden in september 2012 ook aangetroffen in het reactordrukvat van de kerncentrale 'Tihange 2'.

Op de website van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (afgekort 'FANC', tweede verweerder, het onafhankelijk Belgisch overheidsorgaan dat belast is met de controle van en het toezicht op de nucleaire veiligheid, de stralingsbescherming en het radiologisch toezicht) wordt hierover de volgende informatie verschaft:

"Al snel wordt duidelijk dat de ontdekte fouten waterstofvlokken zijn. Bij de productie van stalen stukken kan het gebeuren dat er op het moment van het afkoelen en uitharden nog te veel waterstof aanwezig is in het gesmede stuk. Dit kan leiden tot de vorming van kleine belletjes in

het staal. In dit geval zijn die belletjes bij het smeden van de ringen, die later samen de reactorkuip zullen vormen, platgedrukt tot "waterstofvlokken" met een gemiddelde lengte van 12 tot 16 mm en de dikte van een sigarettenblaadje. Deze haarlijnen zijn laminair georiënteerd, wat betekent dat ze evenwijdig met de kromming van de wand van het reactorvat mee lopen.

Het optreden van waterstofvlokken in stalen constructies is een welbekend en uitgebreid bestudeerd fenomeen in de metallurgie. Het is echter de eerste keer dat dit fenomeen ook wordt vastgesteld in de wanden van de reactorkuip van een kerncentrale in werking."

Het FANC besliste naar aanleiding van deze ontdekking dat de kernreactoren 'Doel 3' en 'Tihange 2' niet opnieuw mochten worden opgestart voordat exploitant Electrabel aan de hand van een justificatiedossier ('safety case') kon aantonen dat de waterstofvlokken geen impact hebben op de integriteit en dus op de veiligheid van de reactordrukvat.

Na analyse van het dossier en na raadpleging van verschillende nationale en internationale experts, gaf het FANC Electrabel op 17 mei 2013 toelating om de beide reactoren onder bepaalde voorwaarden weer op te starten. Dit hield onder meer in dat Electrabel een aantal acties diende te ondernemen, vijf op middellange termijn en zes vervolgacties, om bepaalde hypothesen en berekeningen van haar justificatiedossier empirisch te ondersteunen.

Op 25 maart 2014 besliste Electrabel de reactoren van 'Doel 3' en 'Tihange 2' uit voorzorg opnieuw stil te leggen, aangezien één van de vijf voornoemde acties suggereerde dat het staal onder de bestraling veel sneller breekbaar werd ("verbroste") dan theoretisch was bepaald in het justificatiedossier. Het betrof meer bepaald een test naar de mate waarin de mechanische eigenschappen van het staal bij intensieve bestraling beïnvloed worden door de aanwezigheid van watervlokken, door Electrabel uitgevoerd op twaalf monsters afkomstig van de Franse stoomgenerator 'VB395' die bestemd was voor een kerncentrale, maar die geweigerd was omwille van de aanwezigheid van waterstofvlokken in het staal.

Aangezien de studie van de mechanische eigenschappen van bestraalde materialen een erg gespecialiseerd onderzoeksdomain vormt, riep het FANC in dit verband de hulp in van enkele internationale experts in deze materie, die de "*International Review Board*"¹ (hierna "IRB") vormden, en aan wie werd gevraagd om zich uit te spreken over de methodologie die Electrabel dient te hanteren bij het opstellen van de onderdelen van zijn justificatiedossiers die betrekking hebben op de mechanische eigenschappen van staal onder invloed van bestraling.

Electrabel diende op 17 juli 2015 bij het FANC een eerste versie en op 28 oktober 2015 een definitieve versie in van een nieuw justificatiedossier, getiteld "*Safety Case 2015 – Tihange 2 – Reactor Pressure Vessel Assessment*" (vrij vertaald als "Justificatiedossier 2015 – Tihange 2 – Evaluatie Kerndrukvat").

De website van het FANC vermeldt hierover het volgende:

¹ Vrij vertaald als "Internationale Beoordelingsraad", bestaande uit de volgende personen: Tim Williams (VK), Isabelle Delvallée-Nunio (Frankrijk), Mark Kirk (VS), Randy Nanstad (VS), Thomas Pardoën (België), William Server (VS), Helmut Schulz (Duitsland), Naoki Soneda (Japan), Kim Wallin (Finland).

"Zoals opgelegd door het FANC zijn deze dossiers opgebouwd rond drie grote thema's, waarbij de onderzoeksresultaten van thema's 1 en 2 de bewijsvoering rond thema 3 ondersteunen:

- 1. De detectie, meting en situering van foutindicaties aan de hand van ultrasoononderzoek;*
- 2. De mechanische eigenschappen van materiaal dat waterstofvlokken bevat en de evolutie van deze mechanische eigenschappen onder invloed van bestraling;*
- 3. De structurele integriteit van een reactorkuip die waterstofvlokken vertoont.*

Na ontvangst stuurt het FANC kopieën van de justificatiedossiers door naar de externe experts die betrokken zijn bij de finale beoordeling.

Het erkende controleorganisme AIB-Vinçotte schrijft een evaluatierapport over het eerste thema en het Amerikaanse Oak Ridge National Laboratory wordt ingeschakeld om alle hypotheses, de methodologie, de berekeningen en de interpretatie van de resultaten te evalueren en alle berekeningen aan de hand van hun eigen computercodes, hypotheses en methodologie over te doen. Bel V, het technische filiaal van het FANC, maakt een eigen evaluatie van het gehele dossier. Tot slot buigt een werkgroep van vier Belgische professoren zich nog over de vraag of de waterstofvlokken groter kunnen worden door de migratie van waterstof doorheen de wanden van de reactorkuip.

In de loop van de daaropvolgende maanden ontvangt het FANC één voor één de rapporten van de verschillende externe expertengroepen, die worden vergeleken met de conclusies van de eigen experts van het FANC."

Na ontvangst van de diverse rapporten gaf het FANC Electrabel op 17 november 2015 toestemming om de reactoren van 'Doel 3' en 'Tihange 2' opnieuw op te starten.

Eisers en de vrijwillig tussenkomende partijen² zijn, naast de stadregio Aachen, de gemeente Maastricht, de stad Wiltz, Bundesland Nordrhein-Westfalen en Bundesland Rijnland-Palts, allen rechtspersonen of particulieren die gevestigd zijn of wonen binnen een bepaalde straal rond de kerncentrale 'Tihange 2'. Nucléaire Stop Kernenergie is een vzw die krachtens haar statuten de bevordering van de milieubescherming tot doel heeft, meer bepaald om het ruime publiek zo breed mogelijk te informeren en te sensibiliseren over de gevaren van kernenergie.

De vzw Nucléaire Stop Kernenergie legde op 22 december 2015 een verzoekschrift neer bij de Franstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel. Zij vorderde in hoofdorde de opschorting van de exploitatie van de kerncentrales 'Doel 3' en 'Tihange 2' en in ondergeschikte orde de voorlopige opschorting van deze kerncentrales en de aanstelling van deskundige(n) om onderzoek te doen naar onder meer de oorzaak en de mogelijke evolutie van de waterstofvlokken, en vervolgens uitspraak te doen over de definitieve sluiting van de beide kerncentrales, de scheiding en ontmanteling van de beide reactoren.

Bij beschikking van 9 maart 2016 verklaarde de Franstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel zich zonder rechtsmacht wat betreft de vordering tot definitieve sluiting en ontmanteling van de beide reactoren. Zij verklaarde zich wel bevoegd om kennis te nemen van de vordering tot

² Hierna samen aangeduid als 'eisers'.

opschorting van de exploitatie van de beide reactoren, maar verklaarde deze vordering ongegrond.

Inmiddels had de Städtregion Aachen op 5 februari 2016 een verzoekschrift neergelegd bij de Raad van State tot nietigverklaring van *"de beslissing van onbekende datum, maar vermoedelijk van 17 november 2015 van het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle, waarbij aan Electrabel NV de toelating gegeven werd voor de heropstart van de kerncentrale Tihange 2 en alle navolgende administratieve handelingen en besluiten"*. Electrabel, Bundesland Nordrhein-Westfalen en Bundesland Rijnland-Palts kwamen vrijwillig tussen in deze procedure.

Bij arrest nr. 242.907 van 9 november 2018 verwierp de Raad van State het annulatieverzoek als onontvankelijk wegens laattijdigheid.

Op 22 december 2016 dagvaardden eisers de Belgische Staat, het FANC en Electrabel voor de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel. Dit betreft de huidige procedure, waarin inmiddels Bundesland Nordrhein-Westfalen, Bundesland Rijnland-Palts, de heer Leo Tubbax en de vzw Nucléaire Stop Kernenergie een verzoekschrift tot vrijwillige tussenkomst neerlegden.

III. VORDERINGEN

Eisende partijen en de eerste en tweede vrijwillig tussenkomende partijen (Bundesland Nordrhein-Westfalen en Bundesland Rijnland-Palts) vragen de rechtbank:

*"De vordering onvankelijk en gegrond te horen verklaren;
In hoofdorde, de beslissing van het FANC van 17 november 2015 op grond van artikel 159 van de Grondwet als niet--bestaande te beschouwen en dus Electrabel NV het bevel te horen opleggen onmiddellijk de exploitatie van de kerncentrale van Tihange 2 stil te leggen, zonder hierbij het bevel tot ontmanteling van de kerncentrale op te leggen,
In ondergeschikte orde, de gedaagden te bevelen om:
1) Een volledig en methodologisch pertinent onderzoek te voeren;
2) Over te gaan tot een juiste identificatie en volledige evaluatie van het risico.*

Gedaagden te horen veroordelen tot de kosten van het geding, daarin inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding 1 440 euro en de kosten van de dagvaarding: 1 621,97 euro."

De Belgische Staat en het FANC vorderen:

*"
in hoofdorde: zich zonder rechtsmacht te verklaren;
zoniet - in ondergeschikte orde: de vordering onontvankelijk te verklaren;
zoniet - in meer ondergeschikte orde: de vordering te verwerpen wegens ongegrond;
-in uiterst ondergeschikte orde, voor zover de vordering zou worden ingewilligd: het vonnis niet uitvoerbaar bij voorraad te verklaren;*

-in alle geval, de gerechtskosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, voorlopig begroot op 1.440 EUR per verwerende partij, euro geheel ten laste van eisers en tussenkomende partijen te leggen."

Electrabel vraagt de rechtbank:

*"- in hoofdorde: zich onbevoegd en zonder rechtsmacht te verklaren;
- in ondergeschikte orde: de vordering onontvankelijk te verklaren;
- in meer ondergeschikte orde: de vordering als ongegrond te verwerpen;
- in elk geval, de gerechtskosten, inbegrepen de rechtsplegingsvergoeding, voorlopig begroot op 1.440 EUR, ten laste van de eisende partijen te leggen."*

De derde en vierde vrijwillig tussenkomende partijen (de heer Leo Tubbax en de vzw Nucléaire Stop Kernenergie) vorderen:

"

*- Akte te nemen van de vrijwillige tussenkomst van de VZW Nucleaire Stop Kernenergie en de heer Leo Tubbax in de procedure met rolnummer 2017/134/A
- De door eisende partijen ingestelde vordering ontvankelijk en gegrond te verklaren
-In hoofdorde, de beslissing van het FANC van 17 november 2015 op grond van artikel 159 van de Grondwet als niet-bestaande te beschouwen en dus Electrabel NV het bevel te horen opleggen onmiddellijk de exploitatie van de kerncentrale van Tihange 2 stil te leggen, zonder hierbij het bevel tot ontmanteling van de kerncentrale op te leggen;
- In ondergeschikte orde, de gedaagden te bevelen om een volledig en methodologisch pertinent onderzoek te voeren over te gaan tot een juiste identificatie en volledige evaluatie van het risico
- Gedaagden te horen veroordelen tot de kosten van het geding, daarin begrepen de rechtsplegingsvergoeding, begroot op het basisbedrag van 1440 euro;
-Het tussen te komen vonnis uitvoerbaar bij voorraad te horen verklaren, niettegenstaande alle verhaal, zonder borg en onder uitsluiting van vermogen tot kantonnement."*

IV. BEOORDELING

1. Rechtsmacht

Verweerders vragen de rechtbank in de eerste plaats zich zonder rechtsmacht te verklaren.

Samengevat voeren zij aan dat de rechtbank zich door het toekennen van de vorderingen van eisers zou plaatsen op de stoel van de uitvoerende macht en zodoende het grondwettelijk verankerde beginsel van de scheiding der machten zou schenden. Volgens verweerders nam het FANC zijn beslissing van 17 november 2015 waarbij Electrabel toestemming werd verleend om 'Tihange 2' opnieuw op te starten, in uitvoering van zijn discretionaire bevoegdheid - en was er dus geen sprake van een gebonden bevoegdheid van het FANC - en komt het de rechtbank niet toe om zich in de plaats van het FANC uit te spreken over de aanvaardbaarheid van 'Tihange 2' op het vlak van nucleaire veiligheid. Dit zou neerkomen op een opportuniteitsoordeel in plaats van een wettigheidstoezicht in de zin van artikel 159 van de Grondwet aldus verweerders.

Eisers brengen daartegen in dat de rechtbank wel degelijk rechtsmacht heeft om de beslissing van het FANC als niet-bestaande te beschouwen op grond van artikel 159 van de Grondwet, dit als herstel in natura van hun geschonden (subjectieve) rechten. Zij voeren aan dat de beslissing van het FANC van 17 november 2015 de subjectieve rechten schendt die zij hebben op basis van het recht op leven (artikel 2 EVRM), het recht op eerbiediging van het privé-, familie- en gezinsleven (artikel 8 EVRM), het recht op een gezond leefmilieu (artikel 23 van de Grondwet, het erin vervatte standstill-beginsel samen gelezen met artikel 3, 6 en 10septies van de FANC-wet, artikel 1 en 6 van ARBIS, artikel 9, 14, 30 van het KB Veiligheidsvoorschriften en artikel 2.21 van het KB van 8 juni 1982 inzake de vergunning voor Tihange 2) en het voorzorgs- en preventiebeginsel. Eisers beroepen zich tevens op hun subjectief recht op herstel van schade veroorzaakt door een fout van het FANC op grond van artikel 1382 BW. Wat de vordering in ondergeschikte orde betreft, met name om het bevel op te leggen een volledig en methodologisch pertinent onderzoek te voeren en over te gaan tot een juiste identificatie en volledige evaluatie van het risico, voeren eisers aan dat de rechtbank daartoe rechtsmacht heeft op grond van de door het FANC zelf aangevoerde toezichts- en controlebevoegdheid ten aanzien van Electrabel.

De rechtbank wijst erop dat de artikelen 144 en 145 van de Grondwet de gewone rechtbanken en hoven (exclusieve) rechtsmacht toekennen om kennis nemen van geschillen over burgerlijke en politieke rechten ('subjectieve rechten'). Er is sprake van een subjectief recht wanneer een persoon op basis van een objectieve rechtsnorm een recht kan afdwingen ten aanzien van een andere persoon en daarmee zijn belangen dient.

Een partij kan zich ten aanzien van een administratieve overheid enkel op een subjectief recht beroepen als de bevoegdheid van die overheid volledig gebonden is, dit wil zeggen indien die administratieve overheid op basis van de haar bindende rechtsnormen verplicht is om op een welbepaalde wijze te beslissen of te handelen.

Wanneer de administratieve overheid daarentegen een beslissing neemt op grond van haar discretionaire bevoegdheid, beschikt zij over een beoordelingsvrijheid die haar toelaat om, binnen de grenzen van de wet, zelf te bepalen op welke wijze zij haar bevoegdheid uitoefent en

de oplossing te kiezen die haar het meest passend of geschikt voorkomt. In dat geval kan een partij zich niet beroepen op een subjectief recht ten aanzien van de administratieve overheid. De grondwetgever en de wetgever hebben de beslechting van geschillen die ertoe strekken de wettigheid van een administratieve beslissing na te gaan, die administratieve beslissing desgevallend uit de rechtsorde te verwijderen en een nieuwe (administratieve) beslissing te nemen, opgedragen aan de Raad van State (zie artikel 160 van de Grondwet en de artikelen 7 en 14 van de Gecoördineerde Wetten op de Raad van State van 12 januari 1973).

De gewone rechtbanken en hoven hebben rechtsmacht om elke onrechtmatige aantasting van een subjectief recht door de administratieve overheid in de uitoefening van haar discretionaire bevoegdheid te voorkomen of te herstellen of om het bestuur te veroordelen tot vergoeding van de schade die een derde lijdt door zijn fout, evenwel zonder zich daarbij in de plaats van de administratieve overheid te stellen of haar beleidsvrijheid te ontnemen (zie ook Cass. 24 januari 2014, C.10.0537. F, www.cass.be; Cass. 9 november 2012, C.11.0563. N, www.cass.be).

Op dat vlak hebben de gewone rechtbanken en hoven geen concurrerende rechtsmacht ten aanzien van de Raad van State. Zij kunnen slechts op grond van artikel 159 van de Grondwet oordelen over de wettigheid van een bestuurshandeling indien dat noodzakelijk is om een geschil inzake subjectieve rechten te beslechten, bijvoorbeeld om een vordering tot herstel in natura of tot het verkrijgen van een schadevergoeding, te beoordelen.

Hoewel de hoven en rechtbanken zich niet mengen in de uitoefening van de machten die de wet voor een administratieve overheid voorbehoudt wanneer ze, om de benadeelde partij volledig in haar rechten te herstellen, het herstel in natura van de schade bevelen en aan de overheid maatregelen opleggen om een einde te maken aan de schadelijke onwettigheid, verbiedt het algemeen rechtsbeginsel van de scheiding der machten hen, buiten dat geval, handelingen van openbaar bestuur te stellen en handelingen van de administratieve overheden te wijzigen of te vernietigen (zie ook Cass. 4 september 2014, C.12.0535. F, www.cass.be).

In het kader van een geschil over subjectieve rechten zoals hiervoor aangehaald, komt het de gewone rechtbanken en hoven dus toe om een beslissing van een administratieve overheid op grond van artikel 159 van de Grondwet buiten toepassing te laten, hetzij wanneer die overheid met haar beslissing een bindende rechtsnorm heeft miskend en de eisende partij er persoonlijk bij belang heeft dat die norm wordt gerespecteerd, hetzij om een onrechtmatige inbreuk op een subjectief recht van de eisende partij, begaan door de administratieve overheid bij de uitoefening van haar discretionaire bevoegdheid, te voorkomen of te herstellen.

Eisers betwisten klaarblijkelijk niet dat het FANC over beleidsvrijheid beschikt bij de beslissing om Electrabel toelating te verlenen tot de heropstart van de kerncentrale 'Tihange 2' (zie syntheseconclusie Städteregion Aachen e.a. p. 31, randnummer 96 en syntheseconclusie van de vzw Nucléaire Stop Kernenergie en de heer Leo Tubbax, p. 36 - 37). Zij menen dat hun subjectieve rechten geschonden zijn door de beslissing van het FANC van 17 november 2015 en vragen de rechtbank om deze beslissing als niet-bestaande te beschouwen, zodat de situatie van voordien opnieuw van kracht wordt, met name de situatie waarin de kerncentrale stillag. Minstens verzoeken zij de rechtbank te bevelen dat een volledig en pertinent onderzoek zou worden gevoerd om het risico juist te identificeren en volledig te evalueren.

Op grond van de voormelde principes heeft de rechtbank in deze zaak bijgevolg rechtsmacht om te beoordelen of verweerders - en in het bijzonder het FANC bij zijn beslissing om Electrabel toelating te verlenen 'Tihange 2' opnieuw op te starten - een inbreuk hebben gepleegd op bepaalde subjectieve rechten van eisers en hierdoor (dreigende) schade hebben veroorzaakt aan eisers én om desgevallend deze schade te herstellen/voorkomen door de beslissing van het FANC van 17 november 2015 buiten toepassing te laten op grond van artikel 159 van de Grondwet.

Zoals gezegd, komt het de rechtbank bij haar beoordeling niet toe beleidskeuzes te maken die aan het bestuur zijn voorbehouden.

Dit is het kader waarbinnen de vorderingen van eisers hierna worden beoordeeld op hun ontvankelijkheid en gegrondheid.

2. Ontvankelijkheid

Verweerders betwisten zowel de ontvankelijkheid van de vorderingen als van bepaalde "middelen" van eisers.

De Belgische Staat en het FANC voeren in de eerste plaats aan dat de vorderingen van eisers onontvankelijk zijn bij gebrek aan hoedanigheid van de Belgische Staat als verweerder.

Volgens de Belgische Staat zijn zowel de gewraakte beslissing van het FANC van 17 december 2015 als de exploitatie van de kerncentrale hem volledig vreemd, zodat hij niet beschikt over de vereiste hoedanigheid als verweerder om het gevorderde in te willigen. Bijgevolg vraagt de Belgische Staat om buiten de zaak te worden gesteld.

Krachtens artikel 17, eerste lid Ger. W. kan de rechtsvordering niet worden toegelaten, indien de eiser geen hoedanigheid en geen belang heeft om ze in te dienen.

Op basis van het "Verslag over de gerechtelijke hervorming" van Van Reepinghen betreffende artikel 17 Ger. W. voeren verweerders aan dat ook de verwerende partij hoedanigheid moet hebben om de vordering te beantwoorden.

Verweerders verwijzen ook naar een arrest van het Hof van Cassatie van 29 juni 2006, waarin het Hof oordeelde dat wanneer een exploitant van dagvaarding weliswaar de vermeldingen bevat als voorzien in de artikelen 43 en 702, 2°, van het Gerechtelijk Wetboek, maar deze betrekking hebben op een andere persoon dan diegene die de eiser had dienen te dagvaarden, dit de niet-ontvankelijkheid van de aldus ingeleide vordering met zich meebrengt (C.04.0290.N, C-04.0359.N, www.cass.be).

Verweerders verwijzen tevens naar een arrest van het Grondwettelijk Hof van 19 september 2014 (GwH nr. 125/2014), waarin dit Hof het volgende overwoog: *"Krachtens artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek «[kan] de rechtsvordering [...] niet worden toegelaten, indien de eiser geen hoedanigheid en geen belang heeft om ze in te dienen». Zoals blijkt uit de parlementaire voorbereiding van het Gerechtelijk Wetboek (Verslag Van Reepinghen, Pasin., 1967, III, p. 322), moet de rechtsvordering worden ingesteld tegen diegene die de hoedanigheid bezit om ze te beantwoorden. Wanneer een exploitant van dagvaarding weliswaar de in de artikelen 43 en 702,*

2°, van het Gerechtelijk Wetboek bedoelde vermeldingen bevat, maar die betrekking hebben op een andere persoon dan diegene die de eiser had dienen te dagvaarden, brengt dat de onontvankelijkheid van de aldus ingeleide vordering met zich mee. Een dergelijke onregelmatigheid valt buiten de werkingssfeer van het stelsel van de nietigheden van de artikelen 860 tot 867 van dat Wetboek en geeft dan ook geen aanleiding tot een beoordeling van de schade (Cass., 29 juni 2006, Arr. Cass., 2006, nr. 366)."

In voormeld arrest van 29 juni 2006, waarnaar ook het Grondwettelijk Hof verwijst, heeft het Hof van Cassatie (enkel) geoordeeld dat de vordering onontvankelijk is, indien de dagvaarding een andere te dagen persoon vermeldt dan de persoon die diende te worden gedagvaard. Uit de feiten die aanleiding gaven tot het arrest, blijkt dat de uit in die zaak voorgelegde stukken naar voor was gekomen dat ten onrechte de Vlaamse Gemeenschap was gedagvaard in plaats van het Vlaamse Gewest.

Dergelijke situatie is hier niet aan de orde, nu eisers doelbewust vorderingen stellen tegen de Belgische Staat, het FANC én Electrabel naar aanleiding van een beslissing die weliswaar genomen werd door het FANC, maar waarbij eisers menen dat de Koning, en niet het FANC, de beslissing tot heropstart had moeten nemen en eisers aanvoeren dat zij - anders dan in de procedure voor de Raad van State - niet de vernietiging vragen van de beslissing van het FANC van 17 november 2015, maar wel dat een aantal maatregelen zouden worden genomen die vallen onder de bevoegdheid van de Belgische Staat, reden waarom deze volgens eisers betrokken dient te blijven in de procedure.

In deze zaak blijkt dus niet dat eisers zich louter hebben vergist wat betreft de te dagen partij(en). Eisers menen effectief dat zij (ook) ten aanzien van de Belgische Staat subjectieve rechten kunnen laten gelden en rechtsherstel kunnen afdwingen. De vraag of dit daadwerkelijk zo is, betreft een discussie over de grond van de zaak en niet over de ontvankelijkheid van de vordering (zie ook B. Smekens, "Hoedanigheid in hoofde van de verwerende partij als ontvankelijkheidsvereiste voor de vordering van de eisende partij? Naar een ontduubeling van het begrip hoedanigheid", *P&B 2015/3*, p. 99).

Bijgevolg wijst de rechtbank het door de Belgische Staat en het FANC opgeworpen middel van onontvankelijkheid betreffende het gebrek aan hoedanigheid van de Belgische Staat als verweerder, af.

Vervolgens voeren alle verweerdere aan dat de vordering van eisers onontvankelijk is bij gebrek aan persoonlijk en eigen, reeds verkregen en dadelijk belang bij hun vordering in de zin van de artikelen 17 en 18 Ger. W.

Zoals gezegd, bepaalt artikel 17, eerste lid Ger. W. dat de rechtsvordering niet kan worden toegelaten, indien de eiser geen hoedanigheid en geen belang heeft om ze in te dienen.

Door de wet van 21 december 2018 werd een tweede lid toegevoegd aan artikel 17 Ger. W., in werking getreden op 10 januari 2019, dat luidt als volgt:

"De rechtsvordering van een rechtspersoon, die de bescherming beoogt van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden zoals zij zijn erkend in de Grondwet en in de internationale instrumenten die België binden, is eveneens ontvankelijk onder de volgende voorwaarden:

1° het maatschappelijk doel van de rechtspersoon is van bijzondere aard, onderscheiden van het nastreven van het algemeen belang;
2° de rechtspersoon streeft op duurzame en effectieve wijze dit maatschappelijk doel na;
3° de rechtspersoon treedt op in rechte in het kader van dat maatschappelijk doel, met het oog op de verdediging van een belang dat verband houdt met dat doel;
4° de rechtspersoon streeft met zijn rechtsvordering louter een collectief belang na.”

Artikel 18, eerste lid Ger. W. bepaalt dat het belang een reeds verkregen en dadelijk belang moet zijn. Het tweede lid voegt daaraan toe dat de rechtsvordering niettemin kan worden toegelaten, indien zij, zelfs tot verkrijging van een verklaring van recht, is ingesteld om schending van een ernstig bedreigd recht te voorkomen.

Het belang is elk materieel of moreel voordeel dat degene die een eis instelt, mag verwachten en waardoor zijn huidige rechtstoestand gewijzigd en verbeterd kan worden. De procespartij die aanvoert houder te zijn van een subjectief recht, heeft hoedanigheid en belang om de vordering in te stellen, ook al wordt dit recht betwist. Het onderzoek naar het bestaan of de draagwijdte van het subjectief recht dat wordt ingeroepen betreft niet de ontvankelijkheid, maar de gegrondheid van de vordering (zie ook Cass. 29 oktober 2015, C.13.0374.N/1, TBO 2016, afl. 2, 149, www.jura.be). Het belang wordt beoordeeld in het licht van de mogelijke resultaten van de vordering, in de veronderstelling dat deze gegrond zou worden verklaard (zie ook Cass. 14 januari 1983, AR 3614, te raadplegen op www.jura.be).

De rechtbank treedt het standpunt van verweerders niet bij dat de vordering van eisers neerkomt op een ongeoorloofde *actio popularis*. Uit niets blijkt immers dat eisers, zoals verweerders opwerpen, het algemeen belang zouden nastreven, met name het belang dat elk rechtssubject erbij heeft dat de wet wordt gerespecteerd. Dit kan alvast niet worden afgeleid uit het loutere feit dat eenieder die gevestigd is binnen een bepaalde straal rond de kerncentrale 'Tihange 2' dezelfde belangen met betrekking tot een veilige exploitatie ervan kan laten gelden.

Eisers houden voor titularis te zijn van diverse hiervoor genoemde subjectieve rechten gewaarborgd in het EVRM en de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met diverse interne wettelijke bepalingen, van het recht op toepassing van het voorzorgs- en preventiebeginsel, alsook van het subjectief recht op herstel (in natura) van (ernstig dreigende) schade veroorzaakt door een fout van het FANC met toepassing van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek.

Zij voeren meer concreet aan dat zij met hun vorderingen de ernstige dreiging willen voorkomen van (persoonlijke) fysieke, economische en sanitaire schade door het operationeel houden van de kerncentrale 'Tihange 2', nu deze zware gebreken vertoont door de aanwezigheid van scheuren waardoor het reactordrukvat kan barsten of breken. Volgens eisers zouden er bij een ongeval in de kernreactor - waarop volgens eisers een reële kans bestaat - enorme hoeveelheden radioactieve stoffen in de atmosfeer terecht komen, waardoor hun fysieke en psychische gezondheid, alsook hun roerende en onroerende goederen zullen worden aangetast.

De eisers - natuurlijke personen voeren ook aan dat zij reële, zekere en persoonlijk schade lijden door hun angst en de vrees voor de gezondheid en het treffen van hun materiële goederen die van hun familie, alsook morele schade wegens schending van hun mensenrechten.

De eisers - publieke rechtspersonen werpen op dat de toelating tot heropstart van 'Tihange 2' hen in hun materiële en morele goederen en in hun eer of goede naam raakt, nu bij een kernongeval zij niet meer aan hun wettelijke bevoegdheden zullen kunnen voldoen onder meer inzake rampenbestrijding, kinderopvang, onderwijs, voedselveiligheid, jacht en visserij, woonbeleid, milieubescherming enz. en hun eigendommen besmet zullen zijn en toeristen weg zullen blijven. Daarnaast voeren deze publieke rechtspersonen aan dat zij eveneens morele schade lijden door angst en stress bij het management en wegens schending van mensenrechten.

De eisers - private rechtspersonen zijn bedrijven die hun hoofdzetel en onroerende goederen hebben in de nabijheid van de kerncentrale en voeren eveneens aan in rechte op te treden omdat ze door de toelating tot heropstart van 'Tihange 2' geraakt worden in hun materiële en morele goederen - onder meer genotstoornissen, bijvoorbeeld omdat ze geen gebruik meer kunnen maken van hun eigendom - en in hun eer of goede naam en morele schade lijden wegens schending van mensenrechten.

Volgens eisers kan aan de (ernstige dreiging van de) schending van hun rechten enkel een einde worden gemaakt indien hun vorderingen worden ingewilligd en meer bepaald indien de beslissing van het FANC van 17 november 2015 buiten toepassing wordt gelaten, minstens indien een deugdelijke risicoanalyse wordt bevolen.

In die zin kan de individuele rechtstoestand van de voornoemde eisers verbeteren indien hun vordering(en) ten gronde zouden worden ingewilligd. De rechtbank is bijgevolg van oordeel dat deze eisers wel degelijk een actueel en persoonlijk - procesrechtelijk - belang hebben bij de door hen gestelde vorderingen.

Daar waar verweerders voorts opwerpen dat eisers niet aantonen dat het inwilligen van hun vordering(en) de door hen aangevoerde angst of stress zal wegnemen, wijst de rechtbank er nogmaals op dat de vraag of het ingeroepen juridisch beschermd belang ook daadwerkelijk bestaat, de gegrondheid van de vordering betreft, en niet de ontvankelijkheid. Om een rechtsvordering uit te oefenen, is het niet vereist dat dit recht of voordeel daadwerkelijk zou bestaan. Die betwisting raakt de grond van het geschil.

Wat de vzw Nucléaire Stop Kernenergie betreft, stelt de rechtbank vast dat deze rechtspersoon krachtens haar statuten de bevordering van de milieubescherming tot doel heeft, meer bepaald om het ruime publiek zo breed mogelijk te informeren en te sensibiliseren over de gevaren van kernenergie. De vzw kan daarbij alle middelen gebruiken en alle acties ondernemen die (on)rechtstreeks (kunnen) bijdragen aan het realiseren van haar doel (zie de artikelen 3 en 4 van haar statuten).

Zoals eisers terecht aanvoeren, verliet het Hof van Cassatie in een arrest van 11 juni 2013 (Cass. 11 juni 2013, *TMR* 2013, 392, noot P. LEFRANC) in milieuaangelegenheden de door verweerders aangehaalde 'Eikendael'-doctrine inzake het (ontbrekende) wettelijk vereiste (persoonlijk) belang van verenigingen die in rechte optraden om hun statutair doel te beschermen, dit onder de invloed van de rechtspraak van het Hof van Justitie inzake het Verdrag van Aarhus van 25 juni 1998 betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (hierna 'Verdrag van Aarhus').

Artikel 3.4 van het Verdrag van Aarhus bepaalt dat elke partij bij het verdrag voorziet in een *“passende erkenning van en steun aan verenigingen, organisaties of groepen die milieubescherming bevorderen en waarborgt dat haar nationale rechtsstelsel strookt met deze verplichting”*.

Artikel 9.3 van het Verdrag van Aarhus bepaalt: *“Aanvullend op en onverminderd de in het voorgaande eerste en tweede lid bedoelde herzieningsprocedures, waarborgt elke Partij dat leden van het publiek, wanneer zij voldoen aan de eventuele in haar nationale recht neergelegde criteria, toegang hebben tot bestuursrechtelijke of rechterlijke procedures om het handelen en nalaten van privé-personen en overheidsinstanties te betwisten die strijdig zijn met bepalingen van haar nationale recht betreffende het milieu.”*

Artikel 2.4 van het Verdrag van Aarhus omschrijft *“het publiek”* als *“één of meer natuurlijke personen of rechtspersonen en, in overeenstemming met nationale wetgeving of praktijk, hun verenigingen, organisaties of groepen”*.

Artikel 9.3 van het Verdrag van Aarhus heeft bijgevolg tot doel ervoor te zorgen dat het milieu op doeltreffende wijze kan worden beschermd.

Conform de rechtspraak van het Europese Hof van Justitie, daarin ook gevolgd door het Hof van Cassatie, is de rechtbank van oordeel dat, hoewel artikel 9, derde lid van het Verdrag van Aarhus geen directe werking heeft in de Belgische rechtsorde, het vereiste belang in de zin van de artikelen 17 (eerste lid) en 18 Ger. W. in overeenstemming met de doelstellingen van artikel 9.3 van het Verdrag van Aarhus moet worden uitgelegd (zie o.a. HvJ arrest nr. C-240/09, 8 maart 2011 (Lesoochranárske zoskupenie / Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky), TMR 2011, 232).

Verenigingen die de bevordering van de milieubescherming krachtens hun statuten tot doel hebben en optreden om het met de bepalingen van het nationale milieurecht strijdig geacht handelen en nalaten van privépersonen en overheidsinstanties te betwisten, voldoen bijgevolg aan de ontvankelijkheidsvereiste van het (*persoonlijk*) belang in de zin van artikel 17, eerste lid Ger. W. voor het instellen van een rechtsvordering tot herstel van milieuschade.

Het belang van ‘milieuverenigingen’ die voldoen aan de voorwaarden van het Verdrag van Aarhus, dient bijgevolg te worden getoetst aan het *persoonlijk belang* in de zin van artikel 17, eerste lid Ger. W. en niet aan de voorwaarden van het *collectief vorderingsrecht* opgenomen in artikel 17, tweede lid Ger. W., dat door de wetgever, onder invloed van de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (GwH 10 oktober 2013, nr. 133/2013), bij wet van 21 december 2018 werd ingevoerd ten voordele van rechtspersonen die de bescherming beogen van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden.

Nu de rechtbank vaststelt dat de vzw Nucléaire Stop Kernenergie een “milieuvereniging” is in de zin van het Verdrag Van Aarhus - dat het begrip milieuaangelegenheden zeer ruim opvat, zoals blijkt uit artikel 2.3 van het Verdrag inzake het begrip milieu-informatie” (zie ook P. LEFRANC, “De toegang tot de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in het licht van het Verdrag van Aarhus”, TMR 2012/6, 635 - en de vzw Nucléaire Stop Kernenergie met deze

procedure opkomt voor (het voorkomen van dreigende schade aan) het leefmilieu ten gevolge van een (dreigende) kernramp, is zij van oordeel dat de vzw Nucléaire Stop Kernenergie beschikt over het vereiste procesrechtelijke belang in de zin van artikel 17, eerste lid Ger. W.

Verweerders betwisten vervolgens de ontvankelijkheid van vier van de vijf “middelen” van eisers.

Wat het eerste middel betreft³, werpen verweerders op dat dit onontvankelijk moet worden verklaard op grond van de *exceptio obscuri libelli* (artikel 702, 3° Ger. W.) en schending van de rechten van verdediging, aangezien eisers in de gedinginleidende dagvaarding “*de schending opwierpen van 12 bepalingen en beginselen, zonder daarbij enige feitelijke duiding te geven, zodat verweerders zelf alle aangehaalde bepalingen en beginselen dienden te onderzoeken en vervolgens op beschrijvende wijze uiteen te zetten waarom de beslissing van 17 november 2015 volgens hen in overeenstemming is met deze bepalingen en beginselen*”.

Artikel 702, 3° Ger. W. bepaalt dat het exploit van dagvaarding, op straffe van nietigheid de opgave bevat van het voorwerp en de korte samenvatting van de middelen van de vordering. Met middelen worden geen rechtsregels bedoeld, maar wel de feitelijke gegevens waarop de vordering gesteund is.

Het is niet vereist dat de dagvaarding alle argumenten zou bevatten die ter ondersteuning van de vordering worden aangevoerd. Eisers zijn er niet toe gehouden hun vordering juridisch te kwalificeren of de naar hun mening toepasselijke rechtsregels te bepalen. Het komt de rechtbank toe om, onder eerbiediging van de rechten van de verdediging, op de regelmatig aan haar beoordeling voorgedragen feiten, zonder het voorwerp noch de oorzaak van de vordering te wijzigen, de rechtsregels toe te passen op grond waarvan zij op de vordering zal ingaan of ze zal afwijzen (zie ook Cass. 24 november 1978, RW 1978-79, 2877; Cass. 14 december 2012, www.cass.be).

De rechtbank treedt het standpunt van eisers bij dat de dagvaarding een uitvoerige toelichting bevat van de in het geding betrokken partijen en van de feitelijke achtergrond waarop eisers hun vordering steunen. Het beschikkend gedeelte van de dagvaarding bevat een duidelijke vordering en ook de middelen worden kort samengevat. Zo verwijzen eisers onder meer naar de gevolgen van een kernongeval, hun visie dat het bestaande beschermingsniveau van de kerncentrale niet mag worden verminderd, wat volgens hen wel gebeurde door de beslissing van het FANC van 17 november 2015 en hun visie dat ook het oorspronkelijke bevestigingsbesluit is aangetast omdat de scheuren wellicht al aanwezig waren tijdens het fabricageproces, en dat zodoende het recht op het leven, het recht op een gezonde omgeving en bescherming van de gezondheid geschonden zijn.

³ “Schending van artikelen 2 en 8 EVRM, schending van artikel 23 van de Grondwet en het erin vervatte standstillbeginsel samen gelezen met artikel 3, 6 en 10septies van de Wet van 15 april 1994 betreffende de bescherming van de bevolking en van het leefmilieu tegen de uit ioniserende stralingen voortvloeiende gevaren en betreffende het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle, artikel 1 en 6 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen, artikel 9, 14 en 30 van het Koninklijk Besluit van 30 november 2011 houdende veiligheidsvoorschriften van kerncentrales en artikel 2.21 van het Koninklijk Besluit van 8 juni 1982 houdende de goedkeuring voor de intercommunale vereniging van gas en elektriciteit Intercom, het huidige NV Electrabel, tot oprichting van een kerncentrale te Huy (Tihange) (eenheid 2)”.

Verweerders konden zich op grond van de bewoordingen van de dagvaarding bijgevolg perfect verweren op de daarin vermelde vorderingen van de eisende partijen, wat zij ook deden in hun uitvoerige conclusies. Het is niet bewezen dat hun rechten van verdediging werden geschonden.

Terecht merken eisers overigens op dat de rechter bij toepassing van artikel 861 Ger. W. een proceshandeling bovendien alleen dan nietig kan verklaren, indien het aangeklaagde verzuim of de aangeklaagde onregelmatigheid de belangen schaadt van de partij die de exceptie opwerpt. Verweerders bewijzen geen belangenschade. De vorderingen van eisers werden uitvoerig toegelicht in navolgende conclusies, die door verweerders uitgebreid werden beantwoord.

Bijgevolg is er geen reden om de dagvaarding nietig te verklaren en de vordering van eisers onontvankelijk te verklaren op grond van artikel 702, 3° Ger. W.

Nog wat het eerste middel betreft, alsook wat het vierde middel⁴ betreft, voert Electrabel aan dat eisers, minstens de eerste, negende, tiende, elfde en dertiende eisende partij, dit middel niet ontvankelijk kunnen instellen, aangezien zij administratieve overheden dan wel rechtspersonen zijn, die zich niet kunnen beroepen op het recht op een gezonde leefomgeving, het recht op een familiaal leven, enz., minstens een schending van deze rechten niet kunnen aantonen, en die evenmin genotsstoornissen en psychische gezondheidsproblemen, laat staan angsten of vrees kunnen waarnemen.

Wat het tweede⁵ en derde middel⁶ betreft, werpen verweerders op dat artikel 191.2 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) - met het erin vervatte voorzorgs- en preventiebeginsel - geen rechtstreekse werking heeft, zodat de eisers zich niet dienstig op de schending van deze beginselen kunnen beroepen.

Zoals hiervoor al uiteengezet, betreft de vraag of (bepaalde) eisers zich al dan niet terecht beroepen op een subjectief recht, evenwel de grond van de zaak en niet de ontvankelijkheid van de vordering of een middel.

Verweerders betwisten voor het overige niet dat de vorderingen van eisers (en de verzoeken tot vrijwillige tussenkomst) ontvankelijk zijn en de rechtbank stelt ook geen middelen van onontvankelijkheid vast die zij ambtshalve moet opwerpen.

De vorderingen van eisers en de verzoeken tot vrijwillige tussenkomst zijn ontvankelijk.

3. Grond van de zaak

Eisers baseren hun vordering enerzijds op de foutaansprakelijkheid (artikelen 1382-83 BW) en anderzijds op artikel 159 van de Grondwet.

⁴ Schending van artikel 1382 van het Burgerlijk Wetboek.

⁵ Schending van het voorzorgsbeginsel verankerd in artikel 191.2 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

⁶ Schending van het preventiebeginsel verankerd in artikel 191.2 VWEU.

Zij dienen bijgevolg te bewijzen dat verweerders een fout hebben begaan, dat zij schade hebben geleden / (dreigen te) lijden en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen de fout en de schade, die kan worden hersteld door de beslissing van het FANC van 17 november 2015 buiten toepassing te laten.

Wat de fout betreft, voeren eisers enerzijds aan dat verweerders de volgende rechtsnormen hebben geschonden:

- artikel 8 EVRM,
- artikel 2 EVRM,
- artikel 23 van de Grondwet, en het erin vervatte *standstill*-beginsel samen gelezen met artikel 3, 6 en 10 *septies* van de Wet van 15 april 1994 betreffende de bescherming van de bevolking en van het leefmilieu tegen de uit ioniserende stralingen voortspuitende gevaren en betreffende het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle, artikel 1 en 6 van het Koninklijk Besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen, artikel 9, 14 en 30 van het Koninklijk Besluit van 30 november 2011 houdende veiligheidsvoorschriften van kerncentrales en artikel 2.21 van het Koninklijk Besluit van 8 juni 1982 houdende de goedkeuring voor de intercommunale vereniging van gas en elektriciteit Intercom, het huidige NV Electrabel, tot oprichting van een kerncentrale te Huy (Tihange) (eenheid 2),
- artikel 191.2 VWEU en het erin vervatte voorzorgsbeginsel en preventiebeginsel.

Anderzijds voeren eisers ook aan dat verweerders de algemene zorgvuldigheidsnorm hebben geschonden.

Wat de schade en het oorzakelijk verband betreft, menen eisers dat zij door de beslissing van het FANC van 17 november 2015 worden blootgesteld aan een ernstige dreiging van (persoonlijke) fysieke, economische en sanitaire schade en worden geraakt in hun materiële en morele goederen.

Verweerders betwisten dat er sprake is van een fout en voeren ook aan dat eisers hun schade alsook het oorzakelijk verband niet bewijzen.

De rechtbank onderzoekt hierna in de eerste plaats of verweerders al dan niet de door eisers aangevoerde subjectieve rechten hebben geschonden en zodoende een fout hebben begaan in de zin van artikel 1382-83 BW.

Artikel 8 EVRM beschermt het privéleven, het familie- en gezinsleven, de woning en de correspondentie: "1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie. 2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

Eisers voeren (samengevat) aan dat:

- artikel 8 EVRM een positieve verplichting inhoudt voor de staat om de burgers en het leefmilieu te beschermen tegen de gevolgen van een kernongeval of tegen de ernstige dreiging van zo een ongeval,
- de exploitatie van de kerncentrale van 'Tihange 2' een impact heeft op de veiligheid en het milieu,
- de aanwezigheid van "scheuren" in het reactorvat van de kerncentrale een voldoende ernstig en concreet risico op een kernongeval blijft genereren zolang de kerncentrale operationeel blijft, zodat eisers nog minstens tot 1 februari 2023 (datum waarop de sluiting van de kerncentrale gepland staat) moeten leven met serieuze angsten,
- de overheid niet heeft voorzien in aangepaste regelgeving en procedures ter voorkoming van een kernongeval,
- slachtoffer zijn van een kernongeval of de angst dat de eigen persoon, de familie, het personeel en bezittingen het slachtoffer kunnen zijn van straling, een significante impact heeft op de mogelijkheid om te genieten van de woning of het privé- of gezinsleven.

Artikel 2 EVRM waarborgt het recht op leven van eenieder: "1. Het recht van een ieder op leven wordt beschermd door de wet. Niemand mag opzettelijk van het leven worden beroofd, behoudens door de tenuitvoerlegging van een gerechtelijk vonnis wegens een misdrijf waarvoor de wet in de doodstraf voorziet. 2. (...)"

In dit verband voeren eisers aan dat:

- artikel 2 EVRM een positieve verplichting oplegt aan staten om de gepaste maatregelen te nemen om levens te redden,
- artikel 2 EVRM ook van toepassing is op toekomstige schendingen, op voorwaarde dat de klager redelijk en overtuigend de waarschijnlijkheid van de schending ervan kan bewijzen,
- de gebrekkige toestand van 'Tihange 2' een kernramp kan veroorzaken en de overheid dit gebrek kan matigen door zich op basis van een goede procedure te vergewissen van de risico's die de scheuren stellen of, indien nodig, de centrale al dan niet tijdelijk stil te leggen,
- recente wetenschappelijke studies aantonen dat er een causaal verband is tussen de blootstelling aan nucleaire straling en het risico op kanker.

De rechtbank deelt het standpunt van eisers dat de artikelen 2 en 8 EVRM kunnen worden toegepast op milieukwesties en een positieve verplichting op de lidstaten leggen om de rechten van burgers op een gezond leefmilieu te verzekeren en hun recht op leven te vrijwaren, niet alleen indien er zich al milieu- of gezondheidsschade heeft gemanifesteerd, maar ook indien daartoe een ernstige dreiging bestaat (zie o.a. EHRM nr. 36022/97, Hatton / Verenigd Koninkrijk, 8 juli 2003 en EHRM nr. 67021/01, Tatar / Roemenië, 27 januari 2009 inzake artikel 8 EVRM en EHRM nr. 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02, 15343/02, Boudaïeva e.a. / Rusland, 20 maart 2008 inzake artikel 2 EVRM).

De beslissing van het FANC van 17 november 2015 of het (gebrek aan) optreden van de Belgische Staat kan enkel een schending uitmaken van de artikelen 2 en 8 EVRM indien er een ernstig risico bestaat dat de eisers zullen worden geconfronteerd met verlies van leven en/of verstooring van het gezinsleven.

De vraag of dit effectief het geval is, wordt verder onderzocht.

Eisers voeren voorts aan dat de rechten beschermd door artikel 2 en 8 EVRM in België worden beschermd door artikel 23 van de Grondwet, dat eveneens een *standstill*-verplichting bevat en de bevoegde overheid verbiedt het beschermingsniveau geboden door de toepasselijke regelgeving zonder redenen van algemeen belang, in aanzienlijke mate te verminderen.

Artikel 23 van de Grondwet bepaalt:

“Ieder heeft het recht een menswaardig leven te leiden. Daartoe waarborgen de wet, het decreet of de in artikel 134 bedoelde regel, rekening houdend met de overeenkomstige plichten, de economische, sociale en culturele rechten, waarvan ze de voorwaarden voor de uitoefening bepalen. Die rechten omvatten inzonderheid:

(...)

2° het recht op (...), bescherming van de gezondheid, (...)

4° het recht op de bescherming van een gezond leefmilieu”.

De rechtbank is van oordeel dat, hoewel artikel 23 van de Grondwet op zich geen “directe werking” heeft en geen subjectieve rechten verleent aan burgers, aangezien het een kader verschaft waarbinnen de onderscheiden wetgevers kunnen optreden om al dan niet concrete rechten vast te leggen die door particulieren kunnen worden ingeroepen, het wel een *standstill*-verplichting (ondergrens) bevat, die inhoudt dat de overheid het bestaande beschermingsniveau dat door de van toepassing zijnde wetgeving wordt geboden, niet mag afbouwen. Gebeurt dit toch, zonder dat daarvoor een gegronde reden van algemeen belang voorhanden is (zie o.a. Cass. 18 mei 2015, www.cass.be, Cass. 15 december 2014, www.cass.be), kan de gewone rechter oordelen dat de *standstill*-verplichting geschonden is en daaraan de passende gevolgen koppelen.

Eisers voeren aan dat zij zich in elk geval kunnen beroepen op de *standstill*-verplichting, alsook op het hierna besproken preventiebeginsel, nu deze beginselen ook verder worden geconcretiseerd in de artikelen 3, 6 en 10septies van de de Wet van 15 april 1994 betreffende de bescherming van de bevolking en van het leefmilieu tegen de uit ioniserende stralingen voortspruitende gevaren en betreffende het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle (hierna “FANC-wet”).

Artikel 3 van de FANC-wet bepaalt dat *“de Koning (...), met uitsluiting van de gemeentelijke overheid, maatregelen (kan) nemen ter bescherming van de werknemers, de volksgezondheid of het leefmilieu. (...)”*.

Artikel 6 van de FANC-wet luidt als volgt: *“Wanneer een onvoorziene gebeurtenis de volksgezondheid en het leefmilieu in gevaar brengt, is de Koning, met uitsluiting van de gemeentelijke overheid, gemachtigd tegenover de producenten, fabricanten, houders, vervoerders of gebruikers van apparaten of stoffen die ioniserende stralingen kunnen verspreiden, alle door de omstandigheden vereiste maatregelen te treffen, met het oog op de bescherming van de bevolking of het leefmilieu. In dezelfde omstandigheden en met hetzelfde doel is de Koning, met uitsluiting van de gemeentelijke overheid, eveneens gemachtigd alle passende maatregelen te nemen om de gevaren te weren, die kunnen ontstaan uit de toevallige besmetting van om het even welke omgevingen, stoffen of producten door radioactieve stoffen”*.

Voorts bepaalt artikel 10septies van de FANC-wet: *“De in artikel 9 bedoelde personeelsleden (= de personeelsleden van het FANC) kunnen alle passende maatregelen, organisatorische*

maatregelen inbegrepen, treffen of opleggen die zij noodzakelijk achten voor de gezondheid en veiligheid van de werknemers en de bevolking en voor de bescherming van het leefmilieu op het vlak van de ioniserende stralingen, en dit zowel om gevaren te voorkomen als om de gebreken of vormen van hinder die zij vaststellen en als een gevaar beschouwen, te bestrijden of weg te werken”.

Eisers voeren vervolgens aan dat de minimumnormen inzake de veiligheid van de bouw en de uitbating van de kerncentrale worden vastgelegd op het moment dat de vergunning wordt toegekend, wat gebeurt bij Koninklijk Besluit (het “Bevestigingsbesluit”), na oplevering van de installatie (cfr. artikel 6 van het Koninklijk besluit van 20 juli 2001 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking, van de werknemers en het leefmilieu tegen het gevaar van de ioniserende stralingen, hierna het “ARBIS”) en dat deze minimumnormen de absolute ondergrens uitmaken waarop niet meer kan worden teruggekomen.

Voorts verwijzen eisers naar het Koninklijk besluit van 30 november 2011 houdende veiligheidsvoorschriften voor kerninstallaties, dat werd uitgevaardigd in uitvoering van de FANC-wet (hierna het “KB Veiligheidsvoorschriften”), waarin de “ontwerpbasis” (tot 29 oktober 2018) werd gedefinieerd als *“principes, reeks omstandigheden en voorvallen waarmee expliciet, overeenkomstig de vastgestelde criteria, bij het ontwerp van een installatie rekening werd gehouden zodat de installatie hiertegen bestand kan zijn zonder dat de toegelaten limieten overschreden worden wanneer de veiligheidssystemen werken als voorzien”*.⁸

Eisers verwijzen ook naar artikel 2.21 van het Koninklijk Besluit van 8 juni 1982 houdende de goedkeuring voor de intercommunale vereniging van gas en elektriciteit Intercom, het huidige NV Electrabel, tot oprichting van een kerncentrale te Huy (Tihange) (hierna het “KB Tihange 2”), dat bepaalt dat de exploitant van de kerncentrale minstens om de 10 jaar de veiligheid van de installaties moet herzien, volgens de richtlijnen van het FANC.

De doelstellingen van de periodieke herzieningen worden uitdrukkelijk bepaald in artikel 14.1 van het KB Veiligheidsvoorschriften, met name *“een systematische evaluatie van de nucleaire veiligheid van een installatie door te voeren, en in het bijzonder :*

- te bevestigen dat de installatie nog minstens even veilig is als oorspronkelijk aanvaard of aanvaard na de vorige periodieke herziening, en aan te tonen dat geen enkele vermindering van de nucleaire veiligheid zonder corrigerende actie is gebleven;*
- de toestand van de installatie en haar uitbatingsregime vast te stellen met bijzondere aandacht voor de structuren, systemen en componenten die kunnen verslechteren, teneinde elke factor te identificeren en te evalueren die de veilige uitbating van de installatie tot de volgende periodieke herziening of tot het geprogrammeerde einde van de levensduur van de installatie zou kunnen beperken alsook de maatregelen die hiertegen moeten worden genomen;*

⁷ Voorheen gold het Koninklijk Besluit van 28 februari 1963 houdende algemeen reglement op de bescherming van de bevolking en van de werknemers tegen het gevaar van de ioniserende stralingen.

⁸ Thans gedefinieerd als *“de reeks omstandigheden en gebeurtenissen waarmee rekening is gehouden initieel met inbegrip van upgrades, van een kerninstallatie, overeenkomstig vastgestelde criteria, op zodanige wijze dat die installatie weerstand kan bieden aan die gebeurtenissen zonder dat de vergunde grenswaarden worden overschreden bij de geplande werking van de veiligheidssystemen”*.

- het huidige veiligheidsniveau te rechtvaardigen ten aanzien van de huidige normen en praktijken, en verbeteringen van de veiligheid te identificeren en toe te passen waar dit redelijkerwijs haalbaar is."

Eisers besluiten concreet dat het ARBIS, het KB Veiligheidsvoorschriften en de toepassing ervan in het KB Vergunning Tihange 2, en dit op basis van de ASME Codes en de norm 10 CFR 50, een minimaal beschermingsniveau inhouden - uitgaande van een reactorvat zonder foutindicaties - en dat de beslissing van het FANC van 17 november 2015 het beschermingsniveau in aanzienlijke mate vermindert, nu deze toelaat dat een kerncentrale wordt geëxploiteerd die van in het begin niet voldoet aan de minimumnormen en de ontwerpbasis.

Daarbij voeren eisers ook aan dat een breuk in het reactorvat niet behoort tot de ontwerpbasis van de kerncentrale en dat het FANC ook na het onderzoek van Electrabel, na het onderzoek door de experts en na zijn eigen onderzoek, geen voldoende hoge graad van zekerheid had over de oorsprong en de evolutie van de foutindicaties en over de oorzaak van de toegenomen verbrossing, wat nochtans de directe aanleiding was om de kerncentrale preventief stil te leggen. Door de beslissing van 17 november 2015 betonneert het FANC volgens eisers een situatie die als onveilig werd beoordeeld in 2014 tot de gewone gang van zaken, zonder dat er voldoende zekerheid is dat de elementen die de directe aanleiding waren voor de stillegging opgelost zijn, wat een aanzienlijke vermindering vormt van het beschermingsniveau, temeer daar de foutindicaties wellicht aanwezig waren sinds het fabricageproces. Zodoende maakt het FANC op een kennelijk onredelijke wijze gebruik van haar appreciatiebevoegdheid, aldus eisers.

De vraag of dit effectief het geval is, wordt eveneens verder onderzocht.

Artikel 191 VWEU bepaalt:

"1. Het beleid van de Unie op milieugebied draagt bij tot het nastreven van de volgende doelstellingen:

- behoud, bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu;*
- bescherming van de gezondheid van de mens;*
- behoedzaam en rationeel gebruik van natuurlijke hulpbronnen;*
- bevordering op internationaal vlak van maatregelen om het hoofd te bieden aan regionale of mondiale milieuproblemen, en in het bijzonder de bestrijding van klimaatverandering.*

2. De Unie streeft in haar milieubeleid naar een hoog niveau van bescherming, rekening houdend met de uiteenlopende situaties in de verschillende regio's van de Unie. Haar beleid berust op het voorzorgsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt."

Het preventiebeginsel houdt in dat men moet optreden om milieuschade te voorkomen, eerder dan de schade achteraf te moeten herstellen. Het voorzorgsbeginsel houdt in dat maatregelen al moet worden getroffen wanneer er ernstige aanwijzingen zijn dat een bepaalde activiteit gevaren inhoudt voor het milieu en er niet moet worden gewacht tot daarover een consensus bestaat in brede wetenschappelijke kringen. De afwezigheid van wetenschappelijke zekerheid mag niet als voorwendsel dienen om maatregelen, die een verslechtering van het milieu kunnen voorkomen, uit te stellen, zeker wanneer er risico bestaat voor onherstelbare schade.

Terecht merken verweerders op dat de milieubeginselen vervat in artikel 191.2 VWEU, zoals het voorzorgs- en preventiebeginsel, zich in eerste instantie richten tot de overheid als leidraad voor het uit te vaardigen milieubeleid en dus geen specifieke rechtsnormen met directe werking uitmaken.

Dit neemt echter niet weg dat deze beginselen uitdrukkelijk kunnen worden gecodificeerd in (interne) wetgeving - wat volgens eisers onder meer gebeurde in het ARBIS, het KB Veiligheidsvoorschriften en de toepassing ervan in het KB Vergunning Tihange 2 en in de ASME Codes en de 10 CFR 50 - of minstens mee de maatstaf kunnen bepalen waaraan het gedrag van een normaal zorgvuldige overheid(sdienst) die optreedt krachtens haar discretionaire bevoegdheid dient te worden afgetoetst (zie ook A. SOETE en H. SCHOUKENS, "Klimaatverandering in de rechtbank. De rechter als scherprechter bij een falend milieubeleid?" in *NjW* 2016, afl. 338, 191).

In Europeesrechtelijke context oordeelde het Gerecht van Eerste aanleg in dit verband dat, *"wanneer het bestaan van het risico niet met voldoende zekerheid op basis van het wetenschappelijk onderzoek kan worden vastgesteld, het al dan niet toepassen van het voorzorgsbeginsel in het algemeen afhankelijk is van het beschermingsniveau dat de bevoegde autoriteit in de uitoefening van zijn discretionaire bevoegdheid kiest (...). Deze keuze moet evenwel worden gemaakt overeenkomstig het beginsel dat aan de bescherming van de volksgezondheid, de veiligheid en het milieu voorrang moet worden verleend boven economische belangen, alsmede overeenkomstig de beginselen van evenredigheid en non-discriminatie."* (zie Ger. EG 26 november 2002, nr. T-74/00, *Artogodan GmbH. et al.*).

Concreet menen eisers dat het voorzorgsbeginsel is geschonden omdat (samengevat):

- het onderzoek van het FANC uitging van het verkeerde uitgangspunt: het FANC had eerst moeten onderzoeken of de centrale überhaupt ooit opgestart had kunnen worden, aangezien er al bij de constructie van het vat verschillende foutindicaties ontdekt waren, zodat het van meet af aan niet aan de noodzakelijke minimum veiligheidsvereisten voldeed; het FANC kon dit gebrek niet remediëren aan de hand van de justificatiedossiers;
- het onderzoek onvolledig en methodologisch gebrekkig was, zoals bepaalde experts meedeelden tijdens een conferentie van Inrag⁹ en dat de door Electrabel volgens de geldende (ASME) normen uitgevoerde controles niet volstaan omdat deze enkel bruikbaar zijn voor "scheurenvrij materiaal";
- het FANC en Electrabel niet genoeg maatregelen hebben genomen om het risico te beheersen: de aan de heropstart gekoppelde voorwaarden (met name dat de exploitatie van de reactoren beperkt is tot zij de leeftijd van 40 jaar bereiken en dat Electrabel verplicht is om periodiek ultrasone inspecties uit te voeren aan de kuipwanden) geven geen zekerheid dat de uitbating veilig kan verlopen en dat de scheuren geen negatieve invloed kunnen hebben;
- het FANC de bevolking selectief en onvoldoende heeft geïnformeerd over het risico.

Het preventiebeginsel, in de nucleaire wereld vertaald als het *"defense-in-depth principle"* (vrij vertaald als "verdediging in de diepte-principe"), is volgens eisers geschonden omdat de

⁹ "International Nuclear Risk Assessment Group", vrij vertaald als "Internationaal Nucleair Risico Beoordelingsgroep".

materialen gebruikt voor de fabricage van het kernreactorvat van de hoogste kwaliteit dienen te zijn, wat niet het geval is voor de kernreactor van 'Tihange 2', vermits de stalen wand ervan al van in het begin behept is met "scheuren", die aanleiding kunnen geven tot een breuk van het reactordrukvat. Eisers voeren ook aan dat in het najaar van 2018 is gebleken dat het beton van de in de naast de reactor gelegen bunker rot is en de bewapening ervan niet overeenstemde met de plannen en meer in het algemeen, dat de veiligheidscultuur bij Electrabel in november 2015 ondermaats was.

Ook de vraag of verweerders, en meer in het bijzonder het FANC door zijn beslissing van 17 november 2015, het eventueel in afdwingbare wetgeving gecodificeerde preventie- of voorzorgsbeginsel dan wel de algemene zorgvuldigheidsnorm, mede geïnterpreteerd in het licht van die beginselen, hebben geschonden, wordt hierna onderzocht.

Uit het verslag aan de Koning bij het KB Veiligheidsvoorschriften blijkt dat de Belgische kernreactoren gebaseerd zijn op Amerikaanse technologie en dat er van meet af aan buitenlandse, hoofdzakelijk Amerikaanse veiligheidsregels en -normen - zoals de zogeheten "ASME"¹⁰ Codes - in acht werden genomen, zowel bij het ontwerp van deze installaties als bij de uitbating ervan. Nog volgens dat verslag waren er in de Belgische context niettemin dwingende regels voorhanden om een hoog niveau van veiligheid te verzekeren, voor elke kerninstallatie afzonderlijk gespecificeerd in het zogenaamde "veiligheidsrapport", waarvan de vergunningsaanvraag vergezeld dient te zijn. Het KB Veiligheidsvoorschriften had tot doel om een regelgevend kader vast te stellen inzake veiligheidsvoorschriften voor kerncentrales, daar waar dit tevoren werd gedelegeerd aan onder meer de Wetenschappelijke Raad voor Ioniserende Straling, onafhankelijk adviesorgaan bij het FANC.

Zo werden de reactordrukvat van 'Doel 3' en 'Tihange 2' vervaardigd in overeenstemming met de geldende internationale codes en standaarden, in het bijzonder de ASME Ketel- en Drukvatcode (ed. 1973) en de norm 10 CFR 50 uitgevaardigd door de NRC¹¹. Deel III van de ASME Ketel- en Drukvatcode bevat regels voor de constructie van componenten voor nucleaire installaties, deel VIII bevat regels voor de drukvat en deel XI bevat regels voor de periodieke inspecties. Deze regels werden ook geïntegreerd in 10 CFR 50.

Het standpunt van eisers steunt op de premisse dat de aanwezigheid (van in het begin) van de waterstofvlokken in de wand van het reactordrukvat van 'Tihange 2' het staal ongeschikt maakt voor het doel waarvoor het is bestemd en zodoende een ernstig risico op een kernongeval genereert.

De delen III en VIII van de ASME Code bevatten geen specifieke bepalingen in verband met de aanwezigheid van waterstofvlokken, zoals aangetroffen in de reactorkuipwand van 'Tihange 2' tijdens de ultrasone inspectie van september 2012 (en kort daarvoor van 'Doel 3'), bij de constructie van de reactorkuip van een kerncentrale. Dergelijke waterstofvlokken blijken een

¹⁰ "American Society of Mechanical Engineers", vrij vertaald als "Amerikaanse Vereniging voor Mechanische Ingenieurs".

¹¹ "Nuclear Regulatory Commission", vrij vertaald als "Nucleaire Regulatorische Commissie".

gekend en uitgebreid fenomeen te zijn in de metallurgie, maar waren (tot 2012) nog nooit eerder aangetroffen in de reactorkuip van een kerncentrale in werking.

Het is echter niet omdat de ASME Code dergelijke specifieke bepalingen niet bevat en het fenomeen van de waterstofvlokken niet werd voorzien in de ontwerpbasis van de kerncentrale, dat dit de veilige werking van een kerncentrale *ipso facto* ondermijnt.

In elk geval verplichtte geen enkele wettelijke bepaling verweerders om naar aanleiding van de ontdekking van de waterstofvlokken, de kerncentrale definitief stil te (laten) leggen.

Naar aanleiding van de ontdekking van de waterstofvlokken, besliste het FANC op grond van zijn discretionaire bevoegdheid dat de kerncentrale van 'Tihange 2' - door Electrabel voor verdere controle stilgelegd - niet opnieuw mocht worden opgestart vooraleer er duidelijkheid was over de aard en de oorsprong van de foutindicaties en voordat Electrabel kon aantonen dat de aanwezigheid van de waterstofvlokken geen impact had op de integriteit en dus de veiligheid van de reactorhuizen.

Op 16 augustus 2012 belegde het FANC een technische vergadering met internationale experts over de in 'Doel 3' vastgestelde foutindicaties, waarna er drie internationale werkgroepen werden opgericht, samengesteld uit deskundigen van de nucleaire veiligheidsautoriteiten, om de verschillende technische aspecten van het voorval te onderzoeken.

Het FANC zou een eerste evaluatie doorvoeren, enerzijds op basis van het advies van haar technisch filiaal 'Bel V' (over de input van de werkgroepen en van AIB-Vinçotte en over de analyses en conclusies van exploitant Electrabel) en anderzijds op basis van het advies van de Wetenschappelijke Raad van het FANC - die op haar beurt vier academische deskundigen raadpleegde - en het advies van de internationale groep van deskundigen die door het FANC was belast met een onafhankelijke technische analyse van de problematiek.

Electrabel bezorgde het FANC op 5 december 2012 haar justificatiedossier ("*safety case*") voor 'Tihange 2', waarin het concludeerde overtuigd te zijn dat de integriteit van de reactorkuip was aangetoond en dat een onmiddellijke en veilige heropstart van de kerncentrale mogelijk was. Op 19 december 2012 volgde het rapport van de onafhankelijke analyse uitgevoerd door de fysische controledienst van Electrabel.

De experts geraadpleegd door de Wetenschappelijke Raad van het FANC concludeerden in een rapport van 11 januari 2013 dat een heropstart van de beide kerncentrales alleen gerechtvaardigd was wanneer een expertadvies bevestigde dat het aantal, de grootte, de positie en de oriëntatie van de gebreken niet erger was dan de gesignaleerde en vastgestelde gebreken.

De internationale groep van experts besloot in haar eindrapport van 15 januari 2013 dat het justificatiedossier van Electrabel, onder bepaalde voorwaarden, betrouwbaar was en in overeenstemming met de huidige technologische kennis, waardoor de blijvende operationele integriteit van zowel 'Doel 3' als 'Tihange 2' werd aangetoond. Eén van de opgelijste voorwaarden moest volgens de expertengroep worden uitgevoerd voor de heropstart en de overige in een korte periode erna.

Het FANC verzocht Electrabel om bijkomende informatie te verschaffen en bijkomende testen te verrichten, waarna het op 30 januari 2013 een tussentijds evaluatierapport opstelde. Daarin oordeelde het FANC dat er op basis van de beschikbare gegevens geen aanleiding was om de reactoren van 'Doel 3' en 'Tihange 2' definitief te sluiten, maar verzocht het Electrabel op basis van al de ingewonnen adviezen om meerdere acties te ondernemen vooraleer een eventuele heropstart van de reactoren kon worden toegestaan.

Electrabel diende op 15 april 2013 een addendum in bij het justificatiedossier van 'Tihange 2' waarin het de gevraagde informatie bezorgde en om de onmiddellijke heropstart van de kerncentrale verzocht. In een rapport van 29 april 2013 trad de fysische controledienst van Electrabel de bevindingen vermeld in het rapport van 15 april 2013 bij.

De experten geraadpleegd door Wetenschappelijke Raad van het FANC bleven in hun rapport van 29 april 2013 bij hun eerdere bevindingen.

Volgens een rapport van 15 mei 2013 bracht de evaluatie door Bel V geen bezwaren aan het licht die het justificatiedossier van Electrabel zouden kunnen ondermijnen.

In een verslag van 16 mei 2013 achtte AIB-Vinçotte de berekende veiligheidsfactoren in overeenstemming met deel XI van de ASME Code, achtte het diverse door Electrabel uitgevoerde acties bevredigend en formuleerde het nog enkele bijkomende te verrichten acties.

In zijn eindrapport van mei 2013 oordeelde het FANC dat alle veiligheidsbezorgdheden die aanleiding gaven tot de korte termijn-acties, op bevredigende wijze waren opgelost, en dat de reactoren 'Doel 3' en 'Tihange 2' veilig konden worden heropgestart op 17 mei 2013, met dien verstande dat Electrabel vijf acties op middellange termijn en zes vervolgacties diende verder te zetten.

Zoals al aangehaald onder de feiten, besliste Electrabel op 25 maart 2014 om de reactoren van 'Doel 3' en 'Tihange 2' opnieuw stil te leggen, aangezien één van de vijf voornoemde acties, uitgevoerd op 12 monsters afkomstig van een Franse stoomgenerator ("VB395"), suggereerde dat het staal onder de bestraling veel sneller breekbaar werd ("verbroste") dan theoretisch was bepaald in het justificatiedossier.

Het FANC verzocht Electrabel om aan te tonen dat de conclusie van 2013 geldig bleef (met name dat de aanwezigheid van waterstofvlokken geen negatieve invloed heeft op de veiligheid van de installaties), ondanks de onverwachte testresultaten. Het evaluatieproces zou in twee fasen verlopen: eerst zou de deugdelijkheid van de door Electrabel voorgestelde methodologie beoordeeld worden en vervolgens zouden de gevolgen en conclusies van de toepassing van die methodologie worden geëvalueerd. Electrabel werd ook gevraagd om de impact van de waterstofvlokken op de andere onderdelen van de evaluatie van de structurele integriteit te onderzoeken.

Voor wat betreft de eerste fase stelde het FANC een groep van internationale experten in het onderzoeksdomein van de mechanische eigenschappen van bestraalde materialen samen, de IRB, om advies te geven over de door Electrabel gehanteerde methodologie bij het opstellen van de onderdelen van zijn justificatiedossiers die betrekking hebben op de mechanische

eigenschappen van staal onder invloed van bestraling. De IRB kwam onder meer samen in november 2014 en april 2015.

Uit een tussentijds rapport van het FANC van 16 december 2014 blijkt dat bijkomende eisen en suggesties werden gericht aan Electrabel, opdat deze haar methodologie zou vervolledigen en de onderliggende hypothesen voor het bewijs van de veiligheid zou valideren.

Op diverse tijdstippen bleef Electrabel verdere onderzoeken uitvoeren, zowel naar de materiaaleigenschappen van de reactorkuip en de breuktaaiheid (niet alleen op de eerdere vermelde Franse monsters, maar ook op testmateriaal van Duitse oorsprong), als wat betreft de foutindicaties. Zo voerde Electrabel nieuwe ultrasoon inspecties van de reactorkuipen uit met een nieuwe gekwalificeerde inspectietechniek, waardoor ongeveer 60% meer foutindicaties werden gedetecteerd dan bij de vorige inspectie, vooral als gevolg van een verlaging van de detectiedrempels. Daarnaast zagen de onderzoekers met de nieuwe inspectietechniek ook een toename van de gemiddelde en maximale lengte van de foutindicaties, omdat volgens de nieuwe interpretatiemethode waterstofvlokken die dicht bij elkaar liggen beschouwd worden als één enkele langere vlok. Een analyse van de resultaten van de ultrasoon inspecties van 2012 en 2014, waarbij dezelfde interpretatiemethode en detectiedrempels wordt gebruikt voor beide inspecties, gaf evenwel aan dat het aantal waterstofvlokken niet was toegenomen en dat ze niet groter waren geworden.

Electrabel diende een eerste justificatiedossier in op 17 juli 2015, dat door het FANC werd bezorgd aan AIB-Vinçotte (voor wat betreft de ultrasone inspectietechnieken), de IRB (voor wat betreft de eigenschappen van het materiaal van de vaten) en de Amerikaanse instelling 'Oak Ridge National Laboratory' (hierna "ORNL") (voor wat betreft de analyse van de structurele integriteit). Ook BEL V onderzocht het dossier.

In het eindrapport van 28 augustus 2015 concludeerde de meerderheid van de leden van de IRB dat, op basis van de beschikbare informatie op 24 april 2015, er geen grote bezwaren zijn tegen de door Electrabel voorgestelde aanpak voor het inschatten van de breuktaaiheid; één lid bleef bezorgd dat de in het justificatiedossier gehanteerde marges inadequaat kunnen zijn.

Electrabel diende een tweede justificatiedossier in op 28 oktober 2015.

Bel V concludeerde in zijn evaluatierapport van 5 november 2015 dat het op basis van de beschikbare informatie, in het bijzonder de rapporten van Electrabel en de huidige kennis van het betrokken fenomeen, genoegzaam is aangetoond dat de aanwezige waterstofvlokken een aanvaardbare invloed hebben op de bruikbaarheid van de reactordrukvaten van 'Doel 3' en 'Tihange 2' onder normale, abnormale en toevallige gebruiksomstandigheden.

In een synthesesnota van 6 november 2015 weerlegde het FANC op basis van specifiek ingewonnen advies bij een afzonderlijke expertengroep, de "*National Scientific Expert Group*"¹² (hierna "NSEG"), een door professor Walter Bogaerts geopperde hypothese dat als gevolg van een corrosie of radiolysereactie er waterstof gegenereerd zou worden in het primair water in het reactorvat en de diffusie van deze waterstof in het materiaal van het reactorvat en de accumulatie in de tijd van meer en meer waterstof in de vlokken zou kunnen leiden tot een groei

¹² Vrij vertaald als "Nationale Wetenschappelijke Expertengroep".

van de indicaties. Geen van de door het FANC geraadpleegde experts trad de hypothese van professor Bogaerts bij.

Het ORNL besloot in zijn eindrapport van 12 november 2015 dat de voorliggende resultaten en conclusies de structurele integriteit van 'Doel 3' en 'Tihange 2' bevestigden onder alle ontwerptransiënten, en dit met een ruime marge.

De "Reactordrukvat" Stuurgroep samengesteld uit vertegenwoordigers van het FANC en Bel V nam in een advies van 12 november 2015 het standpunt in dat alle veiligheidsbezorgdheden die aanleiding gaven tot de opgelegde korte termijn- en lange termijn-acties op genoegzame wijze waren opgelost en dat de justificatiedossiers op adequate wijze aantoonde dat de reactordrukvat van 'Doel 3' en 'Tihange 2' bruikbaar waren tot de leeftijd van 40 jaar.

In zijn syntheserapport van 16 november 2015 besloot AIB-Vinçotte dat het kernreactorvat van 'Tihange 2' met de waterstofvlokken, voldoet aan de vereisten van Deel XI van de ASME Code en dat Electrabel de vereiste acties op middellange termijn naar voldoening had beantwoord en verzocht het om een nieuwe inspectie van de waterstofvlokken bij het volgende onderhoud, uiterlijk 18 maanden na de heropstart.

De Wetenschappelijke Raad voor Ioniserende Straling bracht eveneens op 16 november 2015 twee adviezen uit, waarin het tot dezelfde bevindingen kwam als de Stuurgroep enerzijds en als de NSEG anderzijds.

Naar aanleiding van de justificatiedossiers van Electrabel ingediend op 17 juli 2015 en 28 oktober 2015, zijn eigen analyse en de rapporten van de verschillende geraadpleegde expertengroepen, concludeerde het FANC op 17 november 2015 dat de veiligheidsbepalingen die aan de oorsprong lagen van zowel de korte termijn- als middellange termijnacties op een bevredigende manier waren opgelost en dat de nieuwe justificatiedossiers van 2015 een afdoend bewijs leveren voor de structurele integriteit van de reactorvaten van 'Doel 3' en 'Tihange 2' voor een werkingsperiode tot 40 jaar. Als gevolg daarvan gaf het FANC de toelating om de reactoren van de beide kerncentrales weer op te starten en verder te exploiteren tot een levensduur van 40 jaar.

Volgens het FANC toonde Electrabel aan dat de onverwachte testresultaten van maart 2014 waarschijnlijk te wijten waren aan de specifieke materiaaleigenschappen van het gebruikte monster, nu tests op een ander materiaalspecimen met waterstofvlokken en op het materiaal van de reactorbuizen zelf uitwezen dat langdurige bestraling geen abnormale impact heeft op de mechanische eigenschappen van de reactorbuizen van 'Doel 3' en 'Tihange 2'. Nog volgens het FANC lag de structurele integriteit van de reactorbuizen binnen de opgelegde veiligheidsnormen en heeft de aanwezigheid van waterstofvlokken geen nadelige invloed op de veiligheid van de kerncentrales.

Op basis van zijn eigen onderzoek en de diverse onderzoeken uitgevoerd door nationale en internationale experts(groepen), heeft het FANC geoordeeld dat het kernreactorvat van 'Tihange 2', zelfs met de waterstofvlokken, voldoet aan de vereisten van Deel XI van de ASME Code - die criteria bevat voor de aanvaarding van "foutindicaties", onder meer met het oog op breukpreventie - en dat de structurele integriteit van de kerncentrale gegarandeerd is ondanks de aanwezigheid van de waterstofvlokken.

Eisers tonen volgens de rechtbank niet aan dat het FANC bij de beoordeling van de justificatiedossiers een bindende rechtsnorm zou hebben geschonden, dan wel op een kennelijk onredelijke wijze gebruik zou hebben gemaakt van zijn discretionaire bevoegdheid.

De rechtbank stelt immers vast dat het FANC de nodige tijd heeft genomen om tot zijn conclusie te komen, daarbij diverse experten heeft geraadpleegd, Electrabel heeft aangespoord tot diverse vervolgacties en bijkomende onderzoeken, waarvan de methodologie en resultaten eveneens aan het advies van experten werd onderworpen en aanvaardbaar werden bevonden. Anders dan eisers laten uitschijnen, blijken de ingewonnen adviezen het standpunt van het FANC in zeer grote mate te ondersteunen. Het loutere feit dat eisers of bepaalde experten¹³ het niet eens zijn/waren met de conclusies van het FANC, doet daaraan geen afbreuk. Het komt de rechtbank in elk geval ook niet toe om haar eigen interpretaties en standpunt in de plaats te stellen van deze van het FANC.

Het FANC vereiste overigens dat Electrabel opvolgingsinspecties zou uitvoeren, wat voor 'Tihange 2' onder meer gebeurde in april 2017, waarbij werd geconcludeerd dat er geen nieuwe waterstofvlokken verschenen zijn en dat de al gedetecteerde waterstofvlokken niet in omvang waren toegenomen. Er zijn bijgevolg ook geen feitelijke omstandigheden voorhanden die toelaten de conclusie van het FANC alsnog in twijfel te trekken.

Eisers tonen dus op geen enkele wijze concreet aan dat, anders dan het FANC concludeerde, er ernstige aanwijzingen zijn dat de waterstofvlokken een ernstig en concreet risico op een breuk van het reactorvat en dus een kernongeval in zich dragen.

Het is bijgevolg niet bewezen dat er een ernstig risico bestaat dat de eisers zullen worden geconfronteerd met verlies van leven en/of verstering van het gezinsleven in de zin van *artikel 2 en 8 EVRM*.

De rechtbank volgt evenmin het standpunt van eisers dat het FANC door zijn beslissing van 17 november 2015 waarbij Electrabel werd toegelaten om 'Tihange 2' opnieuw op te starten, het minimale beschermingsniveau bepaald in de toepasselijke wetgeving aanzienlijk zou hebben verminderd en dus het *standstill-beginsel* zou hebben geschonden.

Het in artikel 23 van de Grondwet vervatte *standstill-beginsel* is slechts van toepassing op materiële wetten die elkaar in de tijd opvolgen, dit wil zeggen rechtsregels met een algemeen verbindend karakter, en niet op individuele rechtshandelingen (zie ook J. Vanpraet en C. Van de Heyning, "Hoe fundamentele rechten het leefmilieu beschermen. Overzicht van instrumentarium, *NjW* 2010, nr. 227, p. 563 en 564). Het is evenmin van toepassing op feitelijke toestanden (zie *ibidem*, p. 563) of administratieve praktijken (zie ook Cass. 15 december 2014, www.cass.be). De gewraakte beslissing van het FANC van 17 november 2015 betreft geen algemeen verbindende rechtsnorm die in de plaats komt van een eerder geldende materiële wet.

Ook het standpunt van eisers dat deze beslissing van het FANC een onveilige situatie "betonneert" en op die wijze de hoge veiligheidsnormen die uit hun aard aan drukreactorvaten worden opgelegd, vermindert, kan niet worden gevolgd. Het is en blijft een feit dat het fenomeen

¹³ zoals bijvoorbeeld geuit tijdens een (latere) conferentie van het interdisciplinair expertisenetwerk Inrag.

van de waterstofvlokken destijds niet en ook nu niet het voorwerp uitmaakt van materiële wetgeving die de overheid of het FANC op bindende wijze verplicht om op een bepaalde wijze te handelen. Het FANC kan ook niet worden verweten dit probleem te hebben genegeerd, nu dit precies aanleiding gaf tot de hiervoor beschreven maatregelen tot voorlopige stillegging, de verplichting voor Electrabel om justificatiedossiers in te dienen en de toetsing daarvan door het FANC na diverse adviezen van (internationale) experts te hebben ingewonnen.

Om dezelfde reden kunnen eisers niet worden gevolgd in hun redenering dat gelet op het feit dat de waterstofvlokken al van in het begin in de reactorwand aanwezig waren, het FANC op grond van het voorzorgsbeginsel eerst had moeten onderzoeken of de kerncentrale überhaupt ooit had kunnen worden opgestart.

Ook het loutere feit dat bepaalde experts tijdens een (latere) conferentie van Inrag het door het FANC gevoerde onderzoek onvolledig en methodologisch gebrekkig achtten of dat *“langs de Duitse kant¹⁴ er een voorbehoud blijft over de wetenschappelijke validatie van bepaalde verklaringen, die verder onderzocht worden”*, zoals eisers aanvoeren, laat de rechtbank niet toe te besluiten dat het FANC het dossier kennelijk anders heeft beoordeeld dan mag worden verwacht van een normaal vooruitziende overheidsdienst, geplaatst in dezelfde omstandigheden. In de door het FANC ingewonnen adviezen, waarvan een deel precies betrekking had op de door Electrabel gehanteerde methodologieën, werden deze methodologieën precies als genoegzaam beschouwd en werd de structurele integriteit van de kerncentrales niet in twijfel getrokken.

Eisers tonen voorts ook niet aan dat het FANC de bevolking selectief en onvoldoende zou hebben geïnformeerd over het risico en zodoende op die manier het voorzorgsbeginsel zou hebben geschonden. De website van het FANC bevat immers verscheidene persberichten, rapporten en adviezen over de problematiek. Eisers tonen niet aan dat het FANC doelbewust bepaalde documenten niet zou hebben kenbaar gemaakt aan het publiek of zou hebben geweigerd om op bepaalde, concrete vragen tot openbaarmaking in te gaan.

Zoals gezegd, blijkt uit niets dat het FANC bij zijn beslissing van 17 november 2015 kennelijk ten onrechte economische of andere belangen zou hebben laten primeren boven de veiligheid van de bevolking dan wel onevenredige conclusies zou hebben getrokken uit de diverse door hem ingewonnen adviezen, en dus een kennelijk onredelijke beslissing zou hebben genomen.

Dat verweerders het *voorzorgsbeginsel* zouden hebben geschonden, is bijgevolg niet aangetoond.

Naast de problematiek van de waterstofvlokken brengen eisers in het kader van de vermeende schending van het preventiebeginsel nog andere problemen met de kerncentrale ‘Tihange 2’ te berde, zoals de “betonrot” en problemen met de bewapening in de naast de reactor gelegen bunker, om te verantwoorden waarom de exploitatie van ‘Thange 2’ zou moeten worden stilgelegd.

Wat de waterstofvlokken betreft, herhaalt de rechtbank dat eisers niet aantonen dat het FANC de aanwezigheid daarvan in het reactordrukvat in het kader van haar discretionaire bevoegdheid

¹⁴ vanwege de Duitse Reaktorsicherheitskommission(RSK), vrij vertaald als “Reactorzekerheidscommissie”.

manifest verkeerd zou hebben beoordeeld als geen hinderpaal voor een verdere veilige werking van de kerncentrale.

Wat de aangehaalde betondegradatie betreft, stelt de rechtbank vast dat dit geen uitstaans heeft met het reactordrukvat zelf noch met de door eisers gelaakte beslissing van het FANC van 17 november 2015 tot heropstart van 'Tihange 2', maar dat dit werd ontdekt bij een periodiek onderhoud in augustus 2018 in het stoomafblaaslokaal van het bunkergebouw, dat onderscheiden is van het reactorgebouw. Tevens werd een probleem ontdekt met de bewapening van de bunker. Als gevolg daarvan liet Electrabel klaarblijkelijk herstellingswerken uitvoeren, waarbij een nieuwe dakstructuur werd geplaatst.

Eisers tonen in elk geval niet aan dat de veiligheid hierdoor - of door andere incidenten - ernstig werd bedreigd zodat de kerncentrale diende te worden stilgelegd en/of dat verweerders zich bij de aanpak van bepaalde opgedoken gebreken foutief of nalatig zouden hebben gedragen.

Dat verweerders het *preventiebeginsel* zouden hebben geschonden, is bijgevolg evenmin aangetoond.

De rechtbank besluit dat eisers niet aantonen dat verweerders de door hen aangehaalde subjectieve rechten hebben geschonden en/of dat het FANC of de Belgische Staat zich bij de uitoefening van hun discretionaire bevoegdheid, en meer bepaald de beoordeling van de veiligheid van het reactorvat van de kerncentrale 'Tihange 2', manifest niet zouden hebben gedragen als een normaal zorgvuldige overheids(dienst) geplaatst in dezelfde omstandigheden.

Er is bijgevolg geen reden om de beslissing van het FANC van 17 november 2015 buiten toepassing te laten, noch om verweerders te bevelen *"een volledig en methodologisch pertinent onderzoek te voeren"* en *"over te gaan tot een juiste identificatie en volledige evaluatie van het risico"*.

De vorderingen van eisers zijn ongegrond.

V. PROCEDUREKOSTEN

De rechtbank veroordeelt eisers (met inbegrip van de vrijwillig tussenkomende partijen), die in het ongelijk worden gesteld, op grond van artikel 1017, eerste lid Ger. W., tot de volgende procedurekosten:

- voor eerste en tweede verweerder samen begroot op 1.440 euro rechtsplegingsvergoeding aangezien zij worden bijgestaan door dezelfde raadslieden (zie artikel 1, tweede lid van het van het Koninklijk besluit van 26 oktober 2007 tot vaststelling van het tarief van de rechtsplegings-vergoeding bedoeld in artikel 1022 van het Gerechtelijk Wetboek en tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de artikelen 1 tot 13 van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van de advocaat),
- voor derde verweerder begroot op 1.440 euro rechtsplegingsvergoeding.

VI. BESLISSING VAN DE RECHTBANK

Stelt de toepassing vast van de bepalingen van de wet van 15.06.1935 op het taalgebruik in gerechtszaken, zoals gewijzigd,

De rechtbank doet uitspraak in eerste aanleg en op tegenspraak,

Verleent Bundesland Rheinland-Pfalz, Bundesland Nordrhein-Westfalen, de heer Leo Tubbax en de vzw Nucléaire Stop Kernenergie akte van hun verzoek tot vrijwillige tussenkomst,

Verklaart de vorderingen van de eisers (met inbegrip van de vrijwillig tussenkomende partijen) ontvankelijk maar ongegrond.

Veroordeelt de eisers (met inbegrip van de vrijwillig tussenkomende partijen) samen tot de volgende procedurekosten:

- een rechtsplegingsvergoeding van 1.440 euro aan de Belgische Staat en het FANC,
- een rechtsplegingsvergoeding van 1.440 euro aan Electrabel nv.

Dit vonnis werd gewezen door de vijfde kamer van de Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg Brussel, die voor het wijzen van het vonnis samengesteld was uit:

Mevrouw K. VERELST, rechter,
Mevrouw J. FISCHER, rechter,
De heer F. VAN DIEVOET, rechter,

die alle zittingen waarop de zaak behandeld werd, hebben bijgewoond en aan het beraad hebben deelgenomen,

en uitgesproken overeenkomstig artikel 782bis lid 1 Ger. W. in openbare zitting op *31 september 2020* door de voorzitter van de vijfde kamer, mevrouw K. VERELST, bijgestaan door de griffier, mevrouw C. KINT.

KINT

VAN DIEVOET

FISCHER

VERELST